

Lode Claes werd op 17 juni 1913 geboren in Borgerhout, en overleed in Cadzand op 16 februari 1997. Hij studeerde rechten, en politieke en sociale wetenschappen in Leuven. In 1936 werd hij advocaat in Antwerpen. Tot tweemaal toe werd hij lid van het Verdinaso⁸. Daarnaast werkte hij mee aan het Studiecentrum tot Hervorming van de Staat. In 1937 publiceerde hij in dit verband de bijdrage “De Vlaamse Beweging en de hervorming van de Staat”, die in deze bundel werd opgenomen (p. 703-103). Tijdens de Tweede Wereldoorlog werkte hij even mee aan *Volk en Staat*, trad in dienst van de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie, was adjunct-rijkscommissaris voor de grote agglomeraties, en sinds september 1942 schepen van Groot-Brussel. Na de oorlog verdween hij bijna vijf jaar in de cel.

Na zijn vrijlating werkte hij o.m. mee aan de *Vlaamse Linie* en *De Standaard*. Hij werd Secretaris-generaal van de Economische Raad voor Vlaanderen, en in 1964 beheerder van de Bank Lambert.

In 1968 werd Claes senator voor de Volksunie (VU) voor Brussel. Hij verzette zich in 1977 tegen het Egmontpact en verliet de partij. Samen met o.m. Luc Pauwels richtte hij de Vlaamse Volkspartij (VVP) op. Deze partij ging een kartel aan met de Vlaams-Nationale Partij (VNP) van Karel Dillen, onder de naam Vlaams Blok. Tegen de verwachting in werd niet Claes, maar Dillen in 1978 verkozen.

LUC PAUWELS (ED.) & PIETER JAN VERSTRAETE
«Vlaamse macht. In herinnering aan Lode Claes (1913-1997)»
Wijnegem, Delta Stichting, 1998, 118 p.
(TeKoS-reeks nr. 7)

In de TeKoS-reeks (Teksten, Kommentaren en Studies) van de Delta-Stichting werd een nummer gewijd aan de Vlaams-nationalistische journalist en politicus Lode Claes. Het werd geen biografie, maar een bundeling van persoonlijke ervaringen en interviews van de beide auteurs met Lode Claes, gevolgd door drie teksten van of betrekking hebbend op Claes.

⁸ M. RUYS houdt het in zijn bijdrage over Lode Claes in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)*, p. 730-731, op sympathie. Het engagement van Claes, hoewel kritisch, ging duidelijk verder.

In 1980 werd hij directeur van *Trends*. Hij publiceerde commentaren in dit blad, en verder nog een drietal boeken over de Vlaamse beweging, nationalisme, de collaboratie en de Belgische context.

Lode Claes heeft altijd een speciale plaats bekleed in het Vlaams-nationalisme – “Ik ben altijd een alleenloper geweest” (p. 34). Hij werd lid van het Verdinaso, maar vertrok er weer snel. Toch beschouwde hij Joris Van Severen als één van zijn leermeesters (p. 9). Tot het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) trad hij, naar eigen zeggen, nooit toe (p. 48) : hij vond de partij in de zomer van 1940 voorbijgestreefd (p. 51). Hierin kwam hij overeen met Jan Brans⁹, met wie hij samenwerkte bij *Volk en Staat*. Zijn vriendschap met Victor Leemans en Gerard Romsée, niet direct representatief voor de toenmalige Vlaams-nationalisten, sluit hier eveneens op aan, ondanks de verschillen die de politieke stellingnames van al deze heren kenmerkten.

In de VU bleef hij ook een buitenbeentje. Vooral met de ouderen Gerard De Paep, Jan Wannijn en Leo Elaut kon hij opschieten. Met de nieuwe stroming in de partij, het bevrijdingsnationalisme vertegenwoordigd door Nelly Maes en Maurits Coppieters, kon hij het niet vinden. Claes verdedigde in politiek en zakenwereld sterk liberaal getinte opvattingen, die vaak haaks stonden op het maatschappelijk en economisch programma van de VU. Hij is tevens steeds een voorstander geweest van de politieke en maatschappelijke valoriser-

ing van de Vlaamse meerderheid in België, en verweet de Vlaamse politieke leiders, waaronder de VU-politici, dit nooit als een streefdoel te hebben genomen. Zowel uit onvrede met de ontwikkelingen op het politieke terrein (het Egmontpact) als met de groeiende tegenstellingen op maatschappelijk gebied in de VU, stapte Claes uit deze partij, en stichtte hij de VVP.

Claes was een voorstander van een tweepartijstelsel, en hij meende dat de politiek onvermijdelijk in die richting zou evolueren. Daarop wijzen o.m. zijn lezing over “Wat en waar is ‘rechts’ in België” (p. 104-112) uit 1956, en zijn latere hoop op een verzameling ter rechterzijde van PVV, VU en rechtse katholieken.

Verder noemde Claes zich democraat, en stelde hij een tiental punten voorop voor het herstel van de democratie, waarover ook vandaag nog wordt gediscussieerd (o.m. een transparante politiek, een strikte scheiding der machten, volksraadplegingen, enz.) (p. 30-33). Ook in de uiteenzetting over “rechts in België” (p. 112) en in het programma van de VVP (p. 114) kwam de bekommernis om de democratische instellingen tot uiting. Het is dan ook merkwaardig dat Claes er niet voor terugschrok een alliantie aan te gaan met lieden die deze beginselen al veel minder genegen waren. Blijkbaar woog de afkeer van VU en Egmontpact voldoende zwaar om extreem-rechts er op de koop toe maar bij te nemen. Later had hij dan toch weer zijn bedenkingen bij het Vlaams Blok (p. 22).

⁹ Ook JAN BRANS beweerde nooit lid te zijn geweest van het VNV (interviews door B. De Wever en F. Seberechts, ARCHIEF EN DOCUMENTATIECENTRUM VAN HET VLAAMS-NATIONALISME).

Het is niet toevallig dat TeKoS en de Delta-Stichting aandacht hebben voor Lode Claes. Beide werden opgericht door Luc Pauwels, medestichter van de VVP en medeauteur van dit boek. Georgi Verbeeck merkt in zijn artikel over TeKoS in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* op: “Zo wordt aansluiting gevonden bij een rechtse vrijzinnige strekking binnen de VB en is er verwantschap merkbaar met de ideologische traditie van het Verdinaso en de extreme collaboratiebewegingen tijdens de Tweede Wereldoorlog”¹⁰. Alvast de belangstelling voor het Verdinaso en het behoren tot de rechts-vrijzinnige strekking in de Vlaamse Beweging gelden voor Claes. TeKoS stelt zich vaak op als het beschaafde, intellectuele extreem-rechtse blad in Vlaanderen. Aan deze publicatie over Lode Claes liggen dan ook wellicht diepere motieven dan alleen maar een “herinneringsboek” ten grondslag. Kadert het in een operatie om extreem-rechts meer “*salonfähig*” te maken? Gebruikt men Lode Claes postuum als een uithangbord of een alibi voor het streven naar een grote, rechtse (her)groepering in Vlaanderen, waarin extreem-rechts zijn plaats zoekt?

Het boek laat ons van dichtbij kennis maken met een veelzijdig en controversieel man. Het levert vooral indrukken en broksgewijze informatie op. Dat is wellicht onvermijdelijk door de aanpak. Pauwels en Verstraete hebben duidelijk de herinnering aan Claes willen levend houden – waarschijnlijk niet zonder bijbedoelingen – en een kritische noot omtrent diens politieke en maatschappelijke keuzes zal men in dit boek dan ook niet terug-

vinden. Het kan slechts een uitnodiging zijn om tot een echte wetenschappelijke biografie te komen, die Lode Claes de plaats in de geschiedenis van de Vlaamse Beweging kan geven die hem toekomt.

Frank Seberechts

¹⁰ NEVB, p. 3052.